

SZEKELYFÖLD

POLITIKAI, KÖZGAZDASÁGI, TÁRSADALMI ÉS SZÉPIRODALMI HIRLAP.

Előfizetési árak : Egész évre 6 frt, félévre 3 frt, negyedévre 1 frt 50 kr, egyes szám ára 6 kr.
Megjelenik hetenkint kétszer : csütörtökön és vasárnap.

Felolós szerkesztő és kiadóulajdonos:
IFJABB DOBAY JÁNOS.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
SZABÓ ALBERT KÖNYVNYOMDÁJA K.-VÁSÁRHELYT.
Hirdetések díjszabály szerint. Nyílttér sora 10 kr.

Előfizetési felhívás.

A „Szekelyföld“ című politikai, közgazdasági társadalmi és szépirodalmi, hetenkint 2-szer megjelenő hirlapra a következő árakkal előfizetést nyitunk:

Egy évre 6 frt — kr.
Fél évre 3 frt — kr.
Negyed évre 1 frt 50 kr.
Külföldre egy évre . . . 8 frt — kr.

Előfizetési pénzek bármely időben elfogadhatnak.

Lapunk azon előfizetőit, kik előfizetéseikkel még hátralékban vannak, tisztelettel kérjük azoknak beküldésére.

Kérjük egyuttal t. előfizetőinket, szíveskedjenek előfizetéseiket minél előbb megújítani, hogy lapunk szétküldésében zavar ne forduljon elő.

A „Szekelyföld“ kiadóhivatala.

Közegészségügy.

Belügyminiszteri jelentés az ország 1892. évi közegészségügyi viszonyairól.

Az ország közegészségügyi viszonyairól szóló 1876. évi XLV. t.-cikk 165. §-ának rendelkezése szerint évenként bemutatandó jelentéseket, a belügyminiszterium ez ideig rendszerint 2—3 évi késedelemmel állította össze és bocsátotta közre, így az 1886. évi jelentés csak 1890 tavaszán, az 1887. évi pedig csak 1892-ben látott napvilágot. Mindannyiszor sajnálkozással említettük fel e késedelemes eljárást, mely által a különben nagy érdeku jelentések becse és gyakorlati értéke felére vagy talán számban ki sem fejezhetőleg redukálódik, mivel évek multán az adatoknak minden aktuális értéke elvesz és régen túl van haladva, tehát a jelentések szerkesztésére fordított fáradság és költség részben nyomtalanul tűnik el.

Hieronymi belügyminiszter az eddigi gyakorlat tarthatatlanságát mindjárt tárczája átvételekor elismervén, a törvényhozás előtt ígéretet tett, hogy ez év folyamán már a múlt 1892. évi adatok feldolgozását közrebocsátja. És hogy ez ígéret beváltása nem lehetetlen, Hieronymi elismert akarateréje bebizonyította: immár előttünk fekszik az 1892. évi jelentés, tehát az adatok feldolgozása az eddig leküzdhetetleneknek tartott nehézségek tényleges leküzdésével íme nem is egy év multán teljesíthető.

A Hieronymi közegészségügyi jelentése azonban nem csupán azért értékesebb az előzőknél, mert adatai frisebbek és aktuálisabbak, hanem azért is, mert az adatok már is megbízhatóbbak és több oldalúak, mint azelőtt, a jövő jelentések pedig előreláthatólag még tartalmasabbakká válnak.

Az adatok megbízhatósága azonban csak relativ értendő. Maga a belügyminiszter kiemeli jelentésében azt a sajnos körülményt, hogy közigazgatási viszonyainknál fogva éppen a népmozgalmi adatok, melyek a közegészségügy kezelésének eredményét vannak hivatva kimutatni, a születési statisztikának az év ezen időszakáig még fel nem

dolgozott volta folytán, a jelentésbe nem voltak felvehetők. A belügyminiszter jelentése így csak a közigazgatási egészségügyi közegek által szolgáltatott adatok felhasználásával készült. Ez utóbbi adatok pedig meglehetősen hézagosak, mert éppen oly vidékeken nem rendelkezünk a kellő egészségügyi közegekkel, a hol azokra leginkább szükség volna. A jelenlegi körülmények közt, midőn 30, 40, sőt több községre is egy körorvos esik, hol a népet az orvosi segély igénybevételére még csak szoktatni kell, a hol a halottkémi vizsgálatot csak kivételesen teljesítik orvosok, igen sok adat a dolgot természete szerint nem tarthat igényt a kívánt szabotosságra. Az adatok tökéletlensége már magában véve is egy igen nyomós érvt képez a közegészségügyi szervezet sürgős javítására.

Áttrve közelebből az 1892. évi jelentés ismertetésére, mindenekelőtt azt a szomorú tényt kell konstatálni, hogy az elmúlt évben a közegészségügyi állapot országszerte általában véve kedvezőtlen volt, a mennyiben 51 törvényhatóság jelzi ilyennek, míg kedvezőnek csak 38 mondja; kedvezőtlen volt általában a nagy alföldön, bár sok határszéli magas fekvésű vármegyében sem volt kielégítő, viszont örvendetes jelenség, hogy nagy sikságunk vízes részeinek hajdani átká, a váltóláz a keresztülvitt vizsábályozások folytán elvesztette tájkörü jellegét és az alföld legtöbb vidékéről majdnem egészen eltűnt.

(Folytatása következik.)

Az egyházi politikai kérdések ügyében azokkal a hírekkel szemben, mintha a kormány feladta volna a házassági jog szabályozására nézve eddig elfoglalt álláspontját, a P. Ll. a leghatározottabban állítja, hogy a Wekerle-kabinet a kötelező polgári házasság behozataláról szóló és a házasság felbonthatóságát illetőleg minden vallásfelekezetre nézve egyformán érvényes intézkedéseket tartalmazó javaslatához ragaszkodik. Wekerle miniszterelnök a Vasváry hercegprímásnál közelebből tett látogatása alkalmával a kabinet ezen elhatározásából nem csinált titkot. A minisztertanácsnak a házassági jog ügyében hozott határozatait már írásba foglalják és alaposan indokolt memorandum kapcsán a korona elé terjesztik. A főnébbl értesülést azzal egészíti ki az Egyetértés, hogy Vasváry és Sclauha bibornok emlékiratai a múlt napokban tartott miniszteri tanácskozásokban beható tárgyalás alá vették és Szilágyi Dezső igazságügyminiszter bizatott meg ezen emlékiratokra adandó válasz elkészítésével. Az igazságügyminiszter néhány nap alatt valószínűleg elkészül munkálatával, mely azonnal a korona elé fog terjesztetni.

Tanügy.

Népiskola és magyar nyelv.

A népiskolai törvény megalkotása óta egy negyed század, a magyar nyelv kötelező oktatását elrendelő 189. évi törvény óta pedig közel másfél évtized telt el a dacára az ezen idő alatt történt számtalan kormány intézkedésnek, még most

is 1600 tanító nem bírja az államnyelvet tanítási képességgel, még most is közel 2400 népiskolában nem tanítatják sikerrel az államnyelv s mégis közel 3000 re megy az oklevéllel nem bíró tanítók száma.

Semmi sem volt tehát indokoltabb, mint az a szigorú körrendelet, melyet a közoktatási miniszter ez irányban pár nap előtt kiadott, nem elégedve meg azzal, hogy az imént felsorolt sajnos tényeket az országgyűlésnek egyszerűen bejelentse, hanem erőlyesen igyekszik a helyzetet jobbra fordítani is.

De a miniszter még ezen rendelettel sem elégedett meg. Tudvalevőleg gondoskodott törvényhozási uton arról is, hogy olyan tanítói állások, melyeket a silány díjazás miatt eddig nem lehetett kvalifikált s magyarul tudó tanítókkal ellátni, kellő fizetéssel ellátott és megfelelő képzettséggel bíró tanítókkal töltsenek be.

Ha valamikor, most lehet tehát teljes joggal elvárni, hogy a helyzet mind a három irányban jelentékenyen javulni fog, még pedig aránylag rövid idő alatt.

A jelzett mulasztásokért eddig sem a kormányt érhetette a gáncs; de ezután a hasonló állapotok miatt még nagyobb mértékben lesznek felelősek a közigazgatási, iskolai hatóságok és iskolafentartó tényezők, mert ezután elesik az eddig mentességül felhozni szokott legfőbb akadály: a tanító kellő javadalmazásának hiánya. A tanító javadalmazására az államsegély lehetősége törvényesen már meg van adva s így ha 2—3 év alatt jelentékeny javulás nem állna be a felpanaszolt állapotokban, akkor kíméletlen eszközökhöz kellend nyulni.

Mert míg a világ, az nem tarthat, hogy a kormány a fennálló törvények mellett is kénytelen legyen az országgyűlés évről-évre olyan adatokkal beszámolni, melyek azt illusztrálják, hogy sem a 68-iki, sem a 79-iki törvény ninos még ma sem teljesen végrehajta, még pedig igen fontos rendelkezéseinek némely részében.

Az imént közölt adatoknál feltűnik, hogy azon népiskolák száma, melyekben az államnyelv sikertelenül, vagy egyáltalában nem tanítattott, jóval nagyobb, mint azon tanítók száma, kik az államnyelvet tanítási képességgel nem bírtak. Ez azt jelenti, hogy még olyan tanítók mellett is pang a magyar nyelv tanítása, a kik különben bírnák a nyelvet.

Mi lehet ennek az oka? Először az, hogy a tanítók, ha különben tán szeretőnek is e tárgyban eredményt folmutatni, nem bírnak a sikeres nyelvtanítás módszerével; nem bírnak pedig azért, mert ilyent nem hoztak ki magukkal a képezdék gyakorló iskoláitól. Nem régiben rámutattunk volt a képezdék, illetőleg a gyakorló iskolák ebbeli fogyatkozására s éppen azért most elégtételként veszünk tudomást arról, hogy egy neves paedagógusunk egy elterjedt tanügyi lapban legutóbb így nyilatkozik: „A képezdékben a magyar nyelv tanárai foglalkozzanak töltet a magyar nyelvnek tanítási módszerével“. Nagyon szükséges ezt tenniük, mert e sorok írója személyes tapasztalatok alapján mondhatja, a beszéd és értelemgyakorlatok számos tanító kezében lelketlen formalizmussá devalválódnak, azokat ozélnak s nem magyar beszédre való megtanítás eszközeinek tekintvén.

De hibá-e részben a magyar társadalom is, mert közönyös, renyhe és semmi érdeklődést vagy

némi áldozatkészséget nem tanusít a vegyes lakosságú vidékek népiskolái iránt. Csak helyielyközzel és csak elvéve történik, hogy a magyar intelligencia tagjai bár évről-évre vizsgálják alkalmával betekintésnek egy-egy népiskolába és ott akár a tanítók, akár a tanulók jutalmazása által a magyar nyelv sikeres oktatására hatnának. Nagyon sokat mulasztanak e tekintetben a magyar kulturegyletek is, melyek pedig, ha ezen ügyre kiváló figyelmet fordítanának, jelentékeny lendületet adhatnának a magyar nyelvnek. Ha a kormány megteszi a magáét, tegyék meg a hatóságok, de tegye meg a magáét a társadalom is!

A Pável-ügy elintézése.

A vall. és közoktatásügyi miniszter e hó 25-én 2350 eln. sz. a. a nagyvárad gör. kath. püspökhöz az alábbi leíratot intézte, a melyben közli Pável Mihály püspökkel a Vasváry Kolos hercegprímás által vezetett vizsgálat eredményét. Ezzel a Pável-Pitruk-ügy befejeztetett. A leírat így hangzik.

Pitruk Béla nagyvárad-egyházmegyei gör. kath. plébános Hazaárulók cím alatt egy röpiratot bocsátott közre, a melyben állítólagos saját személyes sérelmei előadása mellett nagyméltóságod egyházvezető működését hazaellenes irányzattal vádolja.

Exczellenziád a röpirat megjelenése után a való tényállás megállapítása céljából a kormányhoz fordult, a melynek keresztülvitelére innét a hercegprímás ur ő eminenciája kérését fel.

Van szerencsém közölni, exczellenziádnak a röpiratra tett részletes nyilatkozata, valamint a hercegprímás ő eminenciájának arra vonatkozólag benyújtott előterjesztése s az ahhoz csatolt összes okmányok beható vizsgálat alá vetetvén: megállapítottam, hogy az exczellenziádnak tulajdonított hazaellenes irányzat teljesen ki van zárva.

Lényegileg két pont az, a mely terhelő vádat foglal magában.

Az egyik, hogy a magyar nyelv kötelező oktatására nézve kiadott kormányrendeletek exczellenziád részéről nem nyerne kellő méltatást.

A másik, hogy egy pozitív püspöki rendelet létezik, a mely az oláh nyelvnek még a magánéletben való kizárólagos használatát is a hívek kötelezőségévé teszi.

Az elsőre nézve teljesen kielégítőnek tartom azt a szabályzatot, a melyet exczellenziád a magyar nyelvnek az elemi iskolákban való oktatása tárgyában az 1882-ik évben tartott egyházmegyei zsinat egyöntetű határozataként kiadni méltóztattott s a mely szabályzat részletesen rendelkezik az ez ügyre vonatkozólag 1879. évi 17284. sz. a. kiadott miniszteri tanterv hű foganatosítása érdekében.

Megnyugtatónak tartom a belényesi gimnáziumra nézve a magyar nyelv behozatala tárgyában exczellenziád által az én rendeletemnek megfelelőleg kiadott intézkedését is és ezzel kapcsolatban itt ki kell jelentenem, hogy a röpiratot közrebocsátott plébános vádjait nem tekinthetem páratlan és elfogulatlan nyilatkozásnak; mert saját ügyével kapcsolatos össze akokat és nem tekinthetem őt különösen a magyar nyelv tekintetében illetékes birónak és pedig azon okból, mivel a vizsgálat kiderítette, hogy éppen ő volt az, a ki nek a magyar nyelvnek a belényesi gimnáziumban behozatalát elrendelő püspöki rendelet ellen tiltakozó határozat létrehozatalában vezérresze volt.

Egyáltalán sik alapon állónak kell tartanom vádjait, mivel okmányokkal beigazoltam látom azt is, hogy egészségi szempontokra fektetett saját kérése alapján mentetett föl plébánosi állásától, mihez képest nem felel meg a valóságnak a nyilvánosság előtt kockáztatott azon állítása sem, hogy állásáról elüldöztetett.

A mi ezel. után a hazafiatalanság vádjának alapjául szolgáló s 1759/1892. szám alatt kiadott püspöki rendeletet illeti, annak teljesen hiteles fordítása nyomán kijelentem, hogy abban nem látok az állam nyelve ellen intézett célzatot; mert az az intézkedés az oláh nyelvnek nem a magánéletben való kötelező használatát rendeli el, a mint

azt a vád a valónak meg nem felelően állítja, hanem csakis azt tartja kívánatosnak, hogy a lelkiekre vonatkozó oktatás az olyan iskolákban történjenek az egyház nyelvén, a melyekben azt a nép esetleg már nem beszéli.

Mint hogy tehát itt a rendelkezés csakis a lelkiekre vonatkozik, a mi ellen pedig kifogás egyáltalán nem tehető, az e tekintetben emelt vád egészen elesik.

Észrevétel nélkül nem hagyhatom azonban a rendeletnek azt a kifejezését, a mely az egyház nyelvét azonosítja az anyanyelvvél, mert a gör. kath. hitnek épp úgy vannak különböző anyanyelvű hívei, mint más hitvallásnak; és észrevételem van a rendelet végpontja ellen, a mely a gör. kath. egyház rituális nyelvének figyelmen kívül hagyását magának a gör. kath. vallásnak romlásával hozza kapcsolatba. Hogy ebben nincs fokozati összefüggés, példa a r. kath. hitvallás, a mely virágzik, annak dacára, hogy hívei az egyház liturgikus nyelvét általán véve nem értik.

Egyebekben teljesen megnyugtató tudomásul veszem exczellenziádnak a röpirat többi tételeire adott felvilágosításait.

Exczellenziád rendelkezésére bocsátom végzetül a röpirat szerzőjének hozzám benyújtott kéréseit, a melyekben arról panaszkodik, hogy exczellenziád az ő nyugdíját a röpirat miatt „örökre elvonta“ s a mely panasz a vizsgálat szerint szintén teljesen alaptalannak bizonyult. Mert a valónak megfelelő tényállás az, hogy nyugdíjának csakis egy negyede tartatott vissza három óra, a plébániáján az ő távozása után észlelt hiányok fedezésére.

Méltóztatassék őt exczellenziád saját hatáskörében értesíteni, hogy ügyében innét semmiféle intézkedésre nem volt szükség.

A „száműzöttek.“

Az Egyetértés újabb nagyrészkü cikksorozatát közzét a román kérdésről. A szerző, ki alaposan látszik ismerni a kérdést, cikksorozatának második fejezetében azon magyarországi románokkal foglalkozik, a kik Romániában keresik boldogulásukat.

Magukat a száműzötteknek nevezik — úgy mond a szerző, noha senki sem kényszerítette őket hazájuk elhagyására: új hazájukban pedig egyszer-úen csak ungurean-oknak hívják, noha kevés kivétellel szivokból gyűlölnék mindent, a mi csak legutóbbiból is összefüggésben van a magyar nemzettel.

Mikor I. Rákóczi György 1640-ben Milovitius (Milovics) elé bizonyos feltételeket szabott az esetre, ha gör. kel. vladika akar lenni, a többi paragrafusok közé azt is oda tette, hogy a idegen nyelven való birbitelést az alatta leendő papokkal elhagyassa. „Ez az idegen nyelv azonban nem a román nyelv volt, hanem az ó-szláv s az a nem idegen nyelv, melyet helyébe akart tétetni, nem a magyar, hanem a román volt. Egy pár évvel később ugyancsak Rákóczi azon töpreng, hogy az idegen nyelven való birbitelést azért nem hagyhatja el, mert nincs elégséges számu oláhdiákja. Ha most élne Rákóczi, aligha panaszkodnék, hogy nincs elég oláh diákja, mert bizony ma a kelletténél is több van. Annyival, hogy belőlük telnek ki még azok a száműzöttek is, kiket száműzni eddigelé még soha senkinek sem jutott eszébe.

„A miveltségnek az a néhány halvány sugara, mely az elmúlt századokban minket is megvilágosított, Magyarországból jött hozzánk.“ Ez szavakat írta a „Convorbiri Literare“ egyik számában egy román miveltség-történeti író. N. D. Popescu pedig a Bassarabs-kről írott tanulmányában (Istoria unei dirasti) elmondja, hogy a XV. században a Danesi-ki uralkodása alatt lábrakapott magyar befolyás következtében több magyar, székely és szász ment át Havasalföldre, ahol a szászok mint iparosok és kereskedők telepedtek le, a magyarok és székelyek közül pedig többen mint házi tanítók elkezdették a boérok fiait magyar és latin nyelvre tanítani. Czepes vajda trónra lépén, a szász kereskedőket, miután elkobozta vagyonukat, részint kikergette az országból, részint karóba huzatta, a magyar tanítókat pedig bezáratta valami juhokórárféle kerítésbe s aztán rájuk rájuttatta.

Az a világosság, mit a magyar tanítókra gyújtott rózsze lobogó lángja vetett, volt a köszönet a civilizáció azon néhány halvány sugaráért, mely Magyarországból a régi századokban Romániába átesett. Sajátságos jelenség, de a tények igazolják, hogy a történelem tümeményei, habár az idők viszonyaihoz módosultak is, de ismétlődnek. Az ugynevezett száműzöttek átvizsik

mai napság is a civilizáció egynehány nem is épen halvány sugarát Magyarországból Romániába s onnan aztán hála fejében a gyűlölet és az igazság égő csóvját dobálják azon előbbi haza földjére, mely őket felnevelte, ismeretekkel és miveltséggel ellátta.

Bergner Rudolf egyike azon magyarellenes németeknek, kik román dolgokban utaznak és mint ilyenek a német irodalomban közvetítenek minden rágalmat, melyet a Liga legenergiásabb tagjai: a száműzöttek jónak látnak a magyar zsarnokságról világáig bocsátani, Romániáról írott könyvében ez ungurean-ok-ra vonatkozóan a következőket mondja:

„A bevándoroltak között nagy szerepet játszanak az erdélyi románok. Számuk az egész országban legalább is 15.000-re tehető. Szorgalmuk ismeretes, noha képességeik még nincsenek eléggé megbecsülve. Több, mint tizenöt képviselő van közülök a parlamentben, orvosok, tanárok, hivatalnokok, szerkesztők stb. százával telnek ki belőlök. És mindez emberek azért voltak kénytelenek hazájukat elhagyni, mert a magyar chauvinizmus otthoni tartozkodásukat elviselhetetlenné tette. Tevékenységük kifejtésére a Kárpátokon túl nem volt mező, de erejüket a fiatal királyságban igen jól felhasználhatják. E jóra való, intelligens férfiaknak száma napról-napra szaporodik mindaddig, míg a magyar chauvinizmus meg nem bukik és erejét az erdélyi román nép elnyomását illetően el nem veszíti.“

Bergner tizenöt ezerre teszi a Romániába hazánkól bevándorolt intelligens románok számát. A Rumünische Revue egyik évfolyamában nyolcezerre láttam becsülve, sőt olvastam oly román hírlapi cikket is, mely negyvenezer száműzött-ről beszél. Azt hiszem, számukat megközelítő pontossággal nem lehet meghatározni, de nem is szükséges. Hogy bizonyos kultur-politikai következtetéseket vonhassunk le a körülményből, elégséges egy-két adat is e kivándorlás arányait illetően. A brassói gör. kel. román főgymnázium 1891-ben közölte azon ifjak névsorát, kik az utolsó negyed-század alatt e főgymnáziumban érettségi vizsgálatot tettek. E kimutatásból kitűnik, hogy több, mint negyven százalék jelenleg Romániában él és működik.

De nem is kell valami nagyon kutatónunk statisztikai adatok után, hogy megközelítő fogalmat szerezzünk arról: mekkora szerepet játszanak románajku honfitársaink Románia közéletében. Elégséges átmenni a határon s egy kissé vizsgáló szemmel szétkutálni. Minden lépten-nyomon találkozunk velök. A felületes szemlélő is észreveszi, hogy különösen mint írók, tudósok és tanárok ők jóformán az ottani román nemzeti élet mozgalmának vezetői. Az első román nyelvű iskola alapítója Bukarestben Lázár Gy. erdélyi román volt; Moldovában a szociális szeminárium tanárai többségükben szintén erdélyiek voltak. Előbbi röpiratomban kimutattam, hogy ez érdemeik miatt a román közvélemény bennök a román nemzeti ideál képviselőit látja. Befolyásuk, mint íróknak, tudósoknak és tanároknak a román nemzeti közvélemény alakulására döntő.

Jonescu Take jelenlegi román közoktatásügyi miniszter Románia külügyi politikájáról írott s már említett francia nyelvű röpiratában azt mondja: Jól tudja, hogy népszerűtlen dolog mellet szál síkra, mikor oroszellenes politikát prédikálva, honfitársait arra akarja bírni, hogy ösztön és minden utógondolat nélkül csatlakozzanak a központi hatalmakhoz, mert hiszen tanáraik mindnyájoknak jóformán kivétel nélkül erdélyiek voltak, kik a magok bajának orvoslását szemben a magyarokkal végső instanciában az oroszoktól remélik, de Románia érdekei mást parancsolnak, mint a mit az erdélyi származású tanárok szubjektív hajlama beleoltott a királyság románjaiba.

A ki a nemzetek életét nemcsak a politikus, hanem az ethnographus szemével is nézi, ez nagyon jól tudja, hogy egy és ugyanazon nemzet jelleme az ország különböző részeinek fizikogeografiai viszonyai és a helyi vérvegyülés következtében bizonyos fokú különbségeket mutat. Ki ne venné észre, hogy minő különbség van a székely és az alföldi magyar között? Ilyesféle különbséget tüntet fel a romániaság jelleme is az egyes fiziko-geografiai, politikai és kulturális viszonyai szerint. Az erdélyi és a romániai román között e jellembeli különbség nemcsak feltűnő, hanem indokolt is a fiziko-geografiai helyzet, a több száz éves különléttel, más jellegű kultúra és elütő társadalmi viszonyok miatt.

Petru Th. Misser jassy-i egyetemi tanár a Convorbiri Literare múlt évi jubiláris számában némi visszaemlékezéseket közöl a bécsi egyetemi román ifjuság körének, a Romaniczi June-nak életéből. Az ortografia kérdésében kitört ekkeseredet vitáról beszél el egyetmást, mely a bukovinai és az erdélyi román ifjak között folyt ez időben. „Ez a vita — úgy mond Misser — bizonyos nagyon is távolos okokkal volt összefüggésben, melyeket meg sem érthetünk, ha tekintetünket nem fordítjuk vissza ama lényeges különbségre, mely az er-

délyi és bukovinai elem között jött létre ama különböző befolyások következtében, melynek ki voltak téve a szomszéd birodalom e két országának románjai. A bukovinaiak általában véve mérsékelték és szelidek, könnyen meghajlók a tekintély, a rendelkezések előtt.

A kormányzat és civilizáció azon áramlatában, mely felettök átvonult, elvesztették energiájukat a szenvedélyes cselekvésekhez, de egy szerszámok megújult és fogékonyabb lett a kultúra iránt. Egészen más volt az erdélyi románok sorsa. Ezek századokon át érintkezésben voltak egy elnyomó néppel, mely minden eszközt megkísérelt, hogy őket elpusztítsa a föld színeiről. Az erdélyi román nemesség nem akarva vagy nem tudva ellenállani a magyarok ildőzésekének, teljesen feloszlott a magyar nemesség soraiban, míg az alsó nép az oltár köré gyülekezve, a klérus vezetése alatt fenntartotta magát, vallását és nyelvét mindaddig, míg ezek körében megjelentek az iskolák és kezükbe vették a román nemzetiség védelmezését. Aztán annak az ifjúságnak, mely ez iskolákból kijött, mi is lehetett volna egyéb vágya, mint a magyaroknak hagyományos ellenségeskedésük mértékével visszafizetni mindent. Erdély egész művelt eleme épen a magyar ildőzésektől felébresztett nemzeti eszménytől van lelkesítve.

Missir magát a tényt helyesen konstatálja, csak hogy tendenciózusan adja elő okait. Sokkal inkább megköszönte volna az igazságot, ha azt mondotta volna, az erdélyi románok századokig a magyarok között éltek, — oly nép körében, mely kezdetlől fogva birtokában volt a politikai vitatás szabadságának, hol az emberek oly szabaddok voltak, mint gondolataik, hol nem ismertek más tekintélyt, mint a magok által hozott törvényt. E büszke, makacs és vitatkozó néppel való érintkezés befolyásolta a románság jellemét is, a mi annál könnyebben megtörténhetett, mert hiszen a magyarországi románság ereiben a keresztződés és az asszimiláció folytán nagyon sok magyar vér csörgedez. Az a nép, melynek nyelvében a magyar befolyás oly szembeszökően észrevehető, nem alakulhatott meg a nélkül, hogy vérére, temperamentumába s jellemébe be ne olvasztott volna a magyarságból annyit, ha nem többet, mint a mennyinek nyoma nyelvében látszik.

Különfélék.

— **Előléptetés.** Ő felsége a honvédelmi m. kir. miniszter előterjesztésére Romsits Simont II-os osztályu honvédszázadost I-ös osztályu, Eszék-i Gyula főhadnagyot pedig II-os oszt. századossá nevezte ki.

— **Kinevezés.** Sipos Albert sósmezei vesztégintézeti vámtiszt fővámtisztté neveztetett ki. Gratulálunk a megérdemelt előléptetéshez.

— **Időjárásunk.** A véuasszonyoknyara beköszöntött. A legszebb őszi napok járnak. Éjjel ugyan kemény fagyok vannak, de nappal oly melegek vannak, hogy az őszi kabát lekíváncsozik az emberről. Szóval a háromszéki őszi teljes szépségében mutatkozik. Hogy meddig fog tartani, nem tudjuk, de hogy már csak napok választanak el a téltől az már bizonyos. A mi vidékünkön ritkaság számba megy, ha november közepén túl a hó le nem esik, tehát elkészülhetünk, hogy már nem sokáig gyönyörködhetünk a szép őszi napokban.

— **Fillérestély.** A kézdívásárhelyi jótékony nőegyesület, mely az őszi szombat-estéket mulatságokkal el szokta látni, f. hó 4-én megkezdte fillérestélyei sorozatát.

— **Halálozás.** Október hó 31-én kísérték öröknyugalomra városunk egyik tekintélyes iparosát, Hoffmann Lukácsot, ki hosszas szenvedés után október 29-én hunyt el. Béke poraira!

— **Felülvizsgálatok.** Az államti felülvizsgálókat Ince Kálmán ker. kir. felügyelő s a törvényhatósági közutak kezelési rendszerét, valamint az utadók ügyét a ker. felügyelő és Herozecz Bertalan keresk. miniszteri számtanácsos Háromszékvármegyében befejezték s nyolcz napi fáradságos munka után mult vasárnap utaztak el városunkból Fogaraszármegyébe, a hol szintén hasonló vizsgálatokat teljesítenek. A felülvizsgálókat a munkák jó sikerét konstatálták s csakis a kavics szállítás, mely nem fejeztetett be a határidőre, igényel pótfelülvizsgálatot. Egyidejűleg megvizsgálták a mikó-ujfalu-bácsóni, a kézdí-vásárhely-torja-büdös-bükszádi, a kézdí-vásárhely-kászóni hadászati fontosságú, az aldoboly-bükszádi had-

szati fontosságú és a sepsi-szentgyörgy-ter-vászna-kézdí-vásárhelyi törvényhatósági közutak. Az 1890. évi I. t.-oz. végrehajtása körül észlelt viaszonyokról kiküldött szakfőriaik terjedelmes memorandumban tették meg jelentéseket és javaslatokat a kereskedelemügyi m. kir. miniszterhez.

— **109 508,370 korona aranyban.** Az országgyűlési valuta-bizottság Széll Kálmán elnökle alatt m. hó 27-én délelőtt 11 órakor ülést tartott a pénzügyminiszterium üléstermében, mely ülésen a bizottság képviselőházi és főrendiházi tagjain kívül részt vettek: Wekerle Sándor miniszterelnök, Lukács László államtitkár és Enyedy Lukács miniszteri tanácsos. A bizottság tárgyalta a pénzügyminiszter által előterjesztett kimutatást a valutarendezés céljából beszerzett aranyösszegekről, az ezekre vonatkozó hivatalos iratváltást a Rothschild-csoporttal, az ennek gyűmölcsőztetésére elhelyezett aranyösszegekre nézve, végre tudomásul vette az előterjesztést a pénztári készletek általános állásáról. Az ülés folyamán a bizottság átvonult a központi állampénztár helyiségeibe és a helyszínen megvizsgálta, vajjon a kimutatott aranyösszegek valósággal a pénztárakban őriztetnek-e? E vizsgálat folyamán konstatáltatott, hogy a központi állampénztár pánzétermében öt nagy tűzmentes pénzszekrényben a valutarendezésre lekötött 109.507,364 korona 36 fillér (kikerekítve 109 507,370 korona) arany 20 és 10 koronásban tényleg meg van. A bizottság ugy zacskószámlálási, mint a mérlegelési kémpróbákat megajtván, megállapította azt, hogy az ellenőrzése alá helyezett készletek rendben találhatott. Megszemlélte továbbá a 29 millió koronát meghaladó ama pénztári készleteket, melyek ellenőrzése alá nem utaltattak, valamint a pénztár egyéb helyiségeit. Széll Kálmán bizottsági elnök a pénztári igazgatónak és személyzetnek az észlelt rend és pontosság felett elismerését nyilvánította. A pénztári szemle után a bizottság saját ügyrendjének megállapításával foglalkozott és munkáját befejezte. Az ügyrend kinyomtatása iránt az intézkedés megtörtént.

— **Szathmáryné Latkóczy Farkas Luiza** a nemzeti azinház kiváló művésznője szombaton délelben Budapesten meghalt. A kiváló művésznő 1818-ban született Rimaszombaton, mint 13-14 éves lányka lépett először színpadra Kolozsvárra, 16 éves korában nőül ment Szathmáry Dániel színészhez, ki elesett a szabadságharcban; az 50-es években Latkóczy Nándor neje, majd a nemzeti színház tagja lett, melynél kevés megszakítással 1891-ig működött, midőn nyugalmába vonult. Ugyanekkor megülte színésznői működésének 60-ik évfordulóját is. Kiváló alakításai voltak: Romeo és Juliában a dajka, Tartuffe-ben Pernelle, Pelekes né. társasban Toti Dorka, Szigligeti Mamájában a czimszerep, az Arany emberben Brazovicsné stb. Az elhunyt művésznő anyja volt Szathmáry Arpádnak és Károlynak.

— **A kolozsvári siketnémaik intézetének felavatása.** Lélekemelő ünnepély folyt le október 29-én Kolozsvárra. A nagy közönség áldozatkészsége, Kolozsvár törvényhatósága és a közoktatási kormány által az állam, karöltve új palotát emeltek a humanizmusnak, a váci országos siketnémaik intézet után a második országos intézetet Kolozsvárra. Az ünnepélyen képviselve volt a társadalom minden osztálya, a papság felekezeti különbség nélkül, a hadsereg, a hivatalok főnökei, a polgárság s nagy és diszes hölgyközönség, élükön a jótékonyság apostolnőivel. Pontlan 11 órakor jelent meg a teremben Béli Akos gróf főispán a közoktatási kormány képviselőjével Szalay miniszteri tanácsossal. Béli főispán üdvözlőlvén a közönséget, megnyitottak jelenti az ünnepélyt s bemutatja Szalayt mint a kormány képviselőjét. Ezután Szvacina Géza az intézet gondosan megírt történetét adta elő. Következett a kapubejárati alatti emléktábla leleplezése. Itt Albach polgármester rövid beszédet tartott, mire az emléktábla lelepleztetett. Az emléktábla felirata a következő: »A szerencsétlen siketnémaik megmentésére létrehozta közadakozásból az emberszeretettel, az első kegyes alapítványt a királyi és királyi apostoli felsége első Ferencz József. A létesítés eszméjét Kolozsvár sz. kir. városa indította meg néhai Trefort Agoston vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisz-

ter alatt, épült Wekerle Sándor m. kir. miniszterelnök idejében, gróf Csáky Albin vallás- és közoktatási m. kir. miniszter támogatásával, gróf Béli Akos főispánsága és Albach Géza polgármestere alatt, miniszteri előadó Szalay Imre miniszteri tanácsos, városi előadó Szvacina Géza városi tanácsos, ki az intézet ügyeit és a gyűjtést vezette. Ünnepélyesen megnyitottat 1893. évi október 29-én." Az emléktábla leleplezése után Olgyay János intézeti igazgató kalauzolása mellett az intézeti helyiségek tekintettek meg. Délután 2 órakor a központi szállodában bankett volt.

— **Királyi hercege lehet-e diszpolgár?** Ezt az érdekes kérdést vetette fel Sopron királyi város köztörvényhatósági bizottságának e havi közgyűlése, hol dr. Kánia József a napirendet megelőzőleg általános figyelem között azt indítványozta, hogy József főhercegnek, mint a honvédség főparancsnokának a negyedszázados jubileumán a város az által adjon kifejezést hódolatának, hogy a népszerű főherceget diszpolgárává válaszsza és majd feliratban üdvözlje. Az indítványt nem fogadta el a közgyűlés, mert nem volt bizonyos a felől, hogy lehetséges-e általában egy város diszpolgárává megválasztani egy királyi herceget. Az indítványt javaslatlételle kiadták a jogügyi bizottságának.

— **Apáczaszköltes Budapest.** A krisztinavárosi Szt. Vincze apácakolostor nyugalmát rövid időre különös eset zavarta meg. Az apácák mult hó 27-én reggel szokott ájtatosságukat végezték a templomban, a mikor egy Viora nevű fiatal apácza odafordult egyik testvéréhez és azt mondá, hogy nagyon rosszul van. A megszólított a zárdába vissza akarta kísélni, de Viora azt felelte, hogy ő maga is haza tud menni. Az apácák mindamellet nem engedték egyedül hazamenni, hanem egy kis leányt adtak mellé kísérlő, a ki éppen ott volt a templomban. Az utozán azonban Viora a kis leánytól elvált, mondván, hogy már jobban van s egyedül is elmehet már. A gyermek visszafelé indult, de megfordult és látta, hogy a testvér nem a zárdá felé tart, hanem ellenkező irányban siet tovább. Azt is látta, hogy az apácza egy férfival találkozt, néhány szót váltott vele, azután eltűnt. Mikor az apácák mise után szintén kimentek a templomból, egy fiatal ember odalépett hozzájuk és egy levélkét adott át az egyik testvérnek, azután elisietett. A levelet Viora testvér írta. Ebben bucsut mondva az apácáknak, kifejtette, hogy kénytelen eltávozni a kolostorból, mert érzi, hogy nem apácának való. „Egy új világ nyílik meg előttem — ugymond — talán megtalálom azt, a mit keresek." Végül Arany János e sorait idézte: „Volt egyszer egy leány, a ki úgy játszott a legénynyel, mint macska az egérrel". Ebből valószínűnek látszott, hogy a szép, exaltált leányt a szerelem csalta el a zárdából. Az eltűnt testvérnek Matthey Viora volt a neve. Nagyváradon született s ezélt őt évvel lépett a zárdába azzal a szándékkal, hogy örökre lemond a világ örömeiről. De már a próbaidő alatt mint növendék nagyon vigkedvű volt és nem mutatott nagy hajlamot a osüdes zárdai életre. Az eltűnt apácának semmi nyoma. A fiatal ember, a kinek a társágában távozott, fekete ruhában volt és nagyon előkelőnek látszott. Budapesten most az a hír van elterjedve, hogy egy ismert arisztokrata szöktette meg az életvidám leányt.

— **A Pallas Nagy Lexikona** füzetes kiadásából megjelent a 47. és 48. füzet, vagyis a IV. köt. 2. és 3. füzet. A 47. füzethez külön mellékletül van csatolva a Butorok II. lapja, 7. régi magyar XVI. és XVII. századbéli butor igen szép könyvmatu rajzával, melyek egyaránt dícsérik egy régi magyar butor ipart, mint Posner műintézetét; a másik melléklet a Bükkfa, míg a harmadik Chicago tervrajza, oly szép kivitelben, aminőt a német Lexikonok alig mutatnak föl. A szöveget 2 ábra díszíti. A 48. füzet mellékletei a Butorok III. lapja, Thék Endre budapesti asztalos gyárában készült 6 modern magyar butor rajzával, továbbá a Czepek és Chicago Columbus kiállítás képe, ez is szép színnyomatban. A szövegben 8 ábra van. A Pallas Nagy Lexikona megrendelhető minden könyvkereskedésben füzetenként 30 kr.-jával, vagy kötetenként 6 frt-ért.

RÖVID HIREK.

— **Eperszedés október végén.** A pozsonyi hegyekben, most sűrűn találunk epret. Több villa kertjében egész kosárával lehetett szedni a napokban. — **Wolfsdorban** m. hó 25-én egy Tschilschke nevű földbirtokos felakasztotta magát, a felesége pedig laugrott az emeletről és szörnyet halt. A szerencsétleneket család perpatvarok hajtották a halálba. — **Baltimoreban** a napokban lerokadt egy

Hirdetések.

IV. áriaczei *mon.* *well* Gyomercsenpek

[illegible]

Tűzoltó József győsgazdára
Budapest, Király utca 12. sz.

A vételeyet és alárutat tüzetesen tessék megtekinteni! Csak oly csempesket lehet elhelyezni melyeknek birtokháza zold szalag van ragasztva a keszito alarvasal szembe. C. Bratyó és zen szavakival "a holisztikus üzemanyag".

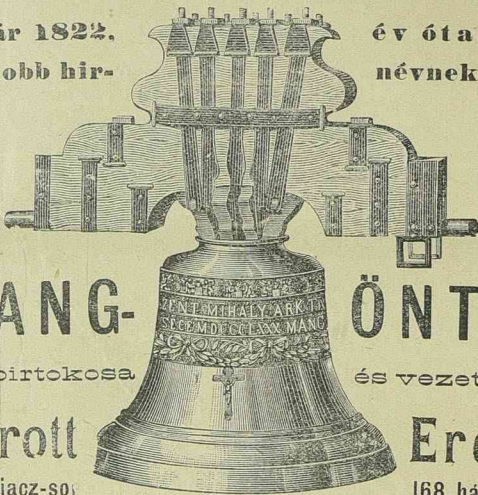
A Mariacsejti győsgazdára Budapest, Király utca 12. sz.

Székfoglaló
é. Nagy

Kovács Ferencz quóqyszerárában Kézdi-Vásárhelyt.

Manchen Mihály

év óta fennálló
névnek örvendő

Forgó csapok

Legjobb szerkezet

HARANG-ÖNTŐDE

birtokosa

és vezetője

Segesvárott

Erdél y ben

felső piacz-so

168. házs. alatt.

ajánlja magát a nagydídemű közönségnek mindennemű új harangok készítésére cseréfént gelylyel vagy kovácsolt vas felszereléssel,ugymint kovácsolt vasból készült harangszékeke- egy vagy több haragnak; valamint régi, megromált állapotban levő harangok tetszés sze- rintí nagyságban való átfőntésére, ugyszíntén raktár készletben levő kisebb rendű harangok pontos szállításiára. Mindent a legjobb és legtsízább anyagból! Solid munka jóállás és ju- tányos árak s esetleg részletfizetés mellett.

8-10

Magyar királyi államvasutak.

Keleti vonal.

M e n e t r e n d.

Érvényes 1893. május hó 1-től.

PREDEAL—NAGY-VÁRAD.

Érvényes 1893. május hó 1-től.

A l l o m á s o k		Vegyes vonat	Sze- mély- vonat	Gyors- vonat	A l l o m á s o k		Vegyes vonat	Sze- mély- vonat	Gyors- vonat
Predeal (vendéglő)	(érk. ind.)				Medgyes	(ind. érk.)	regg. 10.09	éjjel 12.47	
Brassó (vendéglő)	(érk. ind.)	regg. 4.20	este 7.43	d. u. 2.45	Kis-Kapus (vendéglő, elágazás N.-Szeben felé)	(érk.)	" 10.31	" 1.03	
Botfalva	"	" 4.48	" 8.07			(ind.)	" 10.47	" 1.18	
Földvár	"	" 5.07	" 8.23		Tövis (vend., elágazás Arad felé	(érk.)	d. u. 12.28	" 2.49	este 8.27
Mogyorós	"	" 5.26	" 8.43		Nagy-Enyed	(érk.)	" 1.08	" 3.47	
Apáca	"	" 5.42	" 8.57		Kocsárd (vendéglő, elágazás Maros-Vásárhely felé)	(érk.)	" 1.35	" 4.07	" 8.53
Kőpecz	"	" 6.02	" 9.16		Gyéres (elágazás Torda felé)	(ind.)	" 2.21	" 4.40	
Ágostonfalva	"	" 6.09	" 9.22			(ind.)	" 2.31	" 4.52	
Alsó-Rákos	"	" 6.26	" 9.38		Kolozsvár (vendéglő)	(érk.)	" 3.08	" 5.20	
Homoród	"	" 6.55	" 10.02			(ind.)	" 3.18	" 5.26	
Kacsa	"	" 7.12	" 10.15		Nagy-Várad (vendéglő)	(érk.)	" 5.14	regg. 6.52	" 11.01
Bene	"	" 7.32	" 10.36			(ind.)	este 6.08	" 7.40	
Erked	"	" 7.52	" 10.51		Budapest	(érk.)	" 10.44	" 11.51	
Héjasfalva (elág. Udvarhely felé)	"	" 8.23	" 11.16			(ind.)	" 11.04	d. u. 12.09	" 2.18
Szegesvár (vendéglő)	(érk. ind.)	" 8.46	" 11.27			(érk.)	regg. 6.35	este 8.40	regg. 7.25
		" 8.53	" 11.32						

 Brassóból Bukarest felé a személyvonat indul d. u. 12.20 perczkor; gyorsvonat délután 2 óra 19 és reggel 5 15 perczkor.

Brassó — kézdivásárhelyi vasut.

Kézdi-Vásárhely	indul reggel 5.00	d. e. 9.38	d. u. 2.33	Brassó	indul reggel 5.46	regg. 8.50	d. u. 3.10
Imecsfalva	" 5.13	" 9.55	" 2.50	Szász-Hermány	" 6.01	" 9.09	" 3.29
Páva-Zabola	" 5.26	" 10.12	" 3.07	Prázmár	" 6.19	" 9.31	" 3.53
Kovászna	" 5.46	" 10.34	" 3.39	Kökös	" 6.30	" 9.44	" 4.06
Barátos	" 6.03	" 10.59	" 4.04	Uzon	" 6.41	" 9.57	" 4.25
Nagy-Borosnyó	" 6.15	" 11.17	" 4.19	Kilyén	" 6.53	" 10.12	" 4.38
Eresztvény	" 6.32	" 11.35	" 4.37	Sepsi-Szentgyörgy	" 7.11	" 10.32	" 5.03
Sepsi-Szentgyörgy	" 7.02	d. u. 12.10	" 5.17	Eresztvény	" 7.33	" 11.59	" 5.31
Kilyén	" 7.10	" 12.20	" 5.27	Nagy-Borosnyó	" 7.50	" 11.17	" 5.53
Uzon	" 7.23	" 12.36	" 5.43	Barátos	" 8.11	" 11.41	" 6.22
Kökös	" 7.33	" 12.49	" 5.56	Kovászna	" 8.31	" 12.08	" 6.40
Prázmár	" 7.48	" 1.11	" 6.18	Páva-Zabola	" 8.42	" 12.21	" 6.53
Szász-Hermány	" 8.01	" 1.31	" 6.38	Imecsfalva	" 8.54	" 12.36	" 7.08
Brassó	érk. délelőtt 8.18	" 1.49	este 6.56	Kézdi-Vásárhely	érk. reggel 9.08	" 12.54	este 7.26

Nyomatott Szabó Albertnél K.-Vásárhely.